

Надія Гальченко¹, Олена Клюка², Валентин Козарь³, Володимир Бахарев⁴

¹кандидат біологічних наук, доцент кафедри цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)

E-mail: nadingal9@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2659-177X>

Scopus Author ID: [57245296500](https://orcid.org/57245296500)

²кандидат технічних наук, доцент кафедри цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)

E-mail: klyukalena@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9250-1157>

Scopus Author ID: [57245477900](https://orcid.org/57245477900)

³кандидат технічних наук, доцент кафедри цивільної безпеки, охорони праці, геодезії та землеустрою
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)

E-mail: v.kozar@meta.ua. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4084-3507>

ResearcherID: [Q-1403-2015](https://orcid.org/Q-1403-2015). Scopus Author ID: [57245385300](https://orcid.org/57245385300)

⁴доктор технічних наук, доцент, директор навчально-наукового інституту механічної інженерії,
транспорту та природничих наук
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського (Кременчук, Україна)

E-mail: v.s.baharev@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9312-654X>

Scopus Author ID: [57195424074](https://orcid.org/57195424074)

ДИНАМІКА ТА ПРОСТОРОВИЙ РОЗПОДІЛ ЗЕМЕЛЬ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто динаміку створення об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за 1990-2020 роки. Визначено сучасну структуру земель ПЗФ Полтавської області за категоріями об'єктів, яка налічує 393 одиниці територій та об'єктів загальною площею 142 789,7562 га, що становить 4,96 % від загальної площі області. За уточненими даними здійснено розподіл просторового розташування територій та об'єктів ПЗФ до та після проведення адміністративно-територіальної реформи. Оцінено території районів області за відсотком заповідності, індексом інсуляризованості та загальним показником цільності об'єктів ПЗФ на території області. Отримані результати просторового розподілу земель ПЗФ можуть бути використані для прийняття управлінських рішень територіальними громадами шляхом створення нових або об'єднання наявних категорій ПЗФ.

Ключові слова: природно-заповідний фонд; кадастр; землеустрій і моніторинг земель.

Рис.: 2. Табл.: 4. Бібл.: 19.

Актуальність теми дослідження. Природно-заповідний фонд (ПЗФ) охороняється як національне надбання, щодо якого встановлено особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій. Розвиток системи природоохоронних територій є важливою передумовою для забезпечення сталого розвитку країни.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів від 5 серпня 2020 року № 695, передбачено розширення площі ПЗФ до 15 % від загальної території країни у 2027 році [1].

Цей показник є дуже важливим екологічним і соціальним індикатором, підвищення якого сприяє підтриманню екологічного балансу екосистем та екологічній стабільності територій. Так, Конвенцією про охорону біологічного різноманіття, сторонами якої є 196 країни світу, серед яких і Україна, поставлено завдання створити систему природоохоронних територій на площі 17 % суходолу та 10 % морських акваторій [1].

Постановка проблеми. Для території Полтавської області встановлені особливості просторового розподілу категорій об'єктів земель природно-заповідного фонду до та після проведення адміністративно-територіальної реформи. Отримані результати щодо динаміки та розташування об'єктів ПЗФ будуть слугувати для подальших управлінських рішень з метою резервування та розширення цієї категорії земель. Використані методи дослідження – аналітично-діагностичний, порівняльний, експедиційний (польовий) та картографічний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу земель природно-заповідного фонду областей України присвячені праці багатьох учених. Більшість робіт орієнтовані на місцезнаходження і репрезентативність об'єктів ПЗФ. Зокрема, для території Полтавської області приділяли увагу створенню та розширенню наявних об'єктів ПЗФ. У монографії [2] охарактеризовано об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення Полтавської області.

У монографії [3] викладено науково-організаційні засади розбудови регіональної екомережі, результати аналізу сучасного стану природно-заповідної мережі регіону.

Авторами здійснено аналіз щодо створення РЛП «Гадяцький» [4]. Також проаналізовано сучасного стану РЛП «Гадяцький» В. В. Мовчаном у статті [5] і розроблено рекомендації щодо оптимізації цього об'єкта.

Н. О. Смоляр надає характеристику для створення нових об'єктів ПЗФ Полтавської області, заказник «Глибока Долина» [6], а також Н. О. Смоляр і О. Р. Ханнанова [7] характеризують наявний ландшафтний заказник місцевого значення «Весело-Мирське», який увійшов до території РЛП «Гадяцький».

У статті [8] Т. В. Сахнюк, А. О. Корнус здійснили кількісну і якісну оцінку елементів заповідних територій, а також просторового розміщення мережі ПЗФ Лохвицького району Полтавської області.

С. М. Панченко у статті [9] здійснив опис флори та рослинності території проєктованого НПП у Лохвицькому районі Полтавської області.

Досвід геоінформаційного картографування земель природно-заповідного фонду розглянутий у роботі авторів Є. Бондаренко і М. Кирилюк [10]. Автори розглянули методологічні особливості картографування природно-заповідного фонду України як інструментів створення тематичної інтерактивної карти зазначених об'єктів у Полтавській області. Її визначено як сучасний картографічний сервіс, що є результатом роботи та інноваційним і дієвим засобом різноманітного прикладного застосування, зокрема моніторингу стану природно-заповідних територій та управління земельними ресурсами регіону загалом.

Е. Бондаренко, М. Кирилюк у статті [11] розглянули питання проєктування бази даних об'єктів природно-заповідного фонду України (ПЗФУ) в Полтавській області, що стало інформаційною основою для укладання відповідної інтерактивної карти – електронної картографічної моделі, яка характеризується режимом двосторонньої діалогової взаємодії користувача та програмно-технічного забезпечення її функціонування, представляючи собою візуальну інформаційну систему.

Л. М. Тимошенко [12] акцентував увагу на зелених насадженнях міст і прилеглих до них лісових масивів, які входять до складу буферних зон на перехресті регіональних та національних екокоридорів як територій, перспективних для розширення природно-заповідного фонду Полтавської області.

У статті Удовиченко В. В. [13] визначили сучасну структуру природно-заповідного фонду (ПЗФ) території Лівобережної України як важливої основи розбудови екомережі регіону на основі збору, верифікації й аналізу даних про просторову структуру його об'єктів різного статусу шляхом застосування ГІС-паketу MapInfo Professional 10.0.1.

Автори Н. Гальченко, В. Ільченко, О. Мудрак, Г. Мудрак [14] для території Центрального Лісостепу (Вінницька, Черкаська та Полтавська області) здійснили аналіз структури земель природно-заповідного фонду.

І. В. Литовченко, М. М. Логвин у статті [15] розглянули, що розвиток екотуризму в світі тісно пов'язаний із формуванням системи природно-заповідних територій – природних резерватів, національних парків, пам'ятників природи й ін. Проаналізовано об'єкти ПЗФ Полтавської області станом на 2011 рік.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проведений аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що попри значущість і вагомість уже здійснених досліджень, проблеми просторового розподілу об'єктів ПЗФ Полтавської області після проведення адміністративно-територіальної реформи вивчена недостатньо та потребує сучасного оновленого аналізу.

Метою досліджень є аналіз динаміки об'єктів природно-заповідного фонду за 1990-2020 роки та їх просторовий розподіл до та після здійснення адміністративно-територіальної реформи Полтавської області.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 43 Земельного кодексу України [16], ч. 1 ст. 7 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [17] та ч. 1 ст. 61 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», землі природно-заповідного фонду – це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду [18].

Відповідно до ст. 44 Земельного кодексу України, «До складу земель природно-заповідного фонду входять природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва)» [16].

За результатами [1] даних обліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду, поданих органами виконавчої влади на місцевому рівні, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, станом на 01.01.2021 ПЗФ України має в своєму складі 8633 території та об'єктів фактичною площею 4 105 522,247 га та 402 500,0 га в межах акваторії Чорного моря. Відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави («показник заповідності») становить 6,8 %.

Більше половини (62,7 %) площі ПЗФ України займають території та об'єкти загальнодержавного значення. Серед них 19 природних і 5 біосферних заповідників, 53 національні природні парки, 328 заказників, 136 пам'яток природи, 18 ботанічних садів, 20 дендрологічних та 7 зоологічних парків, 90 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Загальна площа територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення становить 2 977 006,19 га, місцевого – 1 910 517,58 га [1].

Полтавська область розташована в центральній частині України в лісостеповій зоні з помірно-континентальним кліматом. Площа області становить 28,75 тис. км², або 4,6 % площі України.

Здійснений аналіз динаміки земель природно-заповідного фонду 1990-2020 роки. Станом на 01.01.2021 ПЗФ Полтавської області налічує 393 одиниці територій та об'єктів загальною площею 142 789,7562 га, що складає 4,96 % від загальної площі області [19]. Результати динаміки земель ПЗФ області наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 – Динаміка за кількістю об'єктів ПЗФ

Рік	НПП	РЛП	ППСПМ	ДП	БС	ЗУ	ПП	ЗК	Усього
1990	-	-	16	1	-	10	80	45	152
1995	-	1	17	1	-	49	113	147	328
2000	-	-	18	1	-	51	114	155	339
2010	1	3	18	1	1	47	122	170	363
2015	2	4	18	2	1	48	135	176	386
2017	2	5	18	3	1	48	135	176	388
2018	2	5	17	3	1	48	135	178	389
2019	2	5	17	3	1	48	137	178	391
2020	2	5	17	3	1	48	138	179	393

Джерело: розроблено авторами.

Заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва залежно від їх екологічної та наукової, історико-культурної цінності можуть бути загальнодержавного або місцевого значення. Інформація систематизована у таблиці 2.

Таблиця 2 – Кадастр земель природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2021 р.

№ з/п	Найменування категорії	Загальнодержавного значення		Місцевого значення	
		кількість	площа, га	кількість	площа, га
1	Національні природні парки	2	22 792,62	-	-
2	Регіональні ландшафтні парки	-	-	5	53 056,45
3	Заказники – усього, у т. ч.	20	41 226,9	159	38 492,3048
3.1	ландшафтні	9	32 669,7	53	19 516,4248
3.2	ботанічні	1	640,0	38	5213,34
3.3	загальнозоологічні	1	785,0	7	1614,2
3.4	орнітологічні	2	589,2	2	101,5
3.5	гідрологічні	7	6543,0	52	9505,84
3.6	лісові	-	-	3	2373,7
3.7	ентомологічні	-	-	4	167,3
4	Пам'ятки природи – усього, у т. ч.	1	145,0	137	1739,0249
4.1	ботанічні	1	145,0	110	1568,0149
4.2	комплексні	-	-	13	115,34
4.3	зоологічні	-	-	2	7,42
4.4	гідрологічні	-	-	3	2,4
4.5	геологічні	-	-	9	45,85
5	Заповідні урочища	-	-	48	7116,2
6	Ботанічні сади	1	18,0	-	-
7	Дендрологічні парки	2	20,9	1	7,6365
8	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	4	442,5	13	179,64
	Разом	30	64 645,92	363	100 591,2562
	Фактична площа ПЗФ (сумарна площа територій та об'єктів ПЗФ без урахування площі тих об'єктів ПЗФ, що входять до складу територій інших об'єктів ПЗФ)	30	50 958,62	363	91 831,1362

Джерело: [19].

На території Полтавської області є об'єкти ПЗФ: національний природний парк (НПП), регіональний ландшафтний парк (РЛП), дендропарк (ДП), ботанічний сад (БС), заповідне урочище (ЗУ), заказник (ЗК), пам'ятка природи (ПП), парк пам'ятка садово-паркового мистецтва (ППСПМ).

Площа природно-заповідного фонду області загальнодержавного значення – 50 958,62 га, або 1,77 % від загальної площі області, а відповідно місцевого значення 91 831,1362 га, або 3,19 %.

Найбільшу кількість серед об'єктів ПЗФ області мають заказники (179) і займають площу 55,8 % від ПЗФ області.

Для аналізу просторового розподілу земель ПЗФ і порівняння показників заповідності області проводимо аналіз земель ПЗФ у розрізі адміністративних районів, до та після адміністративно-територіальної реформи. До проведення адміністративно-територіальної реформи на території області було 25 районів, а після 4 райони: Полтавський (Полтавський, Решетилівський, Новосанжарський, Кобеляцький, Машівський, Карлівський, Чутівський, Котелевський, Зіньківський, Диканський), Кременчуцький (Кременчуцький,

Глобинський, Семенівський, Козельщинський), Миргородський (Миргородський, Лохвицький, Гадяцький, Шишацький, Великобагачанський), Лубенський (Лубенський, Чорнухінський, Пирятинський, Оржицький, Хорольський, Гребінківський).

Таблиця 3 – Просторовий розподіл об'єктів ПЗФ (кількість/площа)

Найменування категорії	Полтавський район	Кременчуцький район	Миргородський район	Лубенський район
Національні природні парки	-/-	1/6330,2	-/-	2/16210,62
Регіональні ландшафтні парки	2/35145,0	2/5108,15	1/12803,3	-/-
Заказники – усього, у т. ч.	70/20816,68	32/35675,6	33/11629,0	41/10226,4
ландшафтні	24/10851,9	13/30550,8	14/6402,3	7/3078,7
ботанічні	19/3015,64	4/367,6	13/2204,4	4/200,5
загальнозоологічні	6/1595,2	-/-	1/55,0	1/746,0
орнітологічні	3/551,5	1/139,20	-/-	-/-
гідрологічні	16/2547,54	14/4618,0	4/2872,5	25/6009,9
лісові	1/2243,0	-/-	1/94,8	1/35,9
ентомологічні	1/11,9	-/-	-/-	3/155,4
Пам'ятки природи – усього, у т. ч.	52/287,97	11/46,46	36/303,47	37/1240,35
ботанічні	47/248,57	6/31,91	28/266,05	28/1161,53
комплексні	3/38,7	1/7,0	3/20,32	6/48,5
зоологічні	-/-	-/-	-/-	2/7,42
гідрологічні	1/0,2	-/-	2/2,2	-/-
геологічні	1/0,50	4/7,55	3/14,9	1/22,9
Заповідні урочища	8/1120,6	3/296,6	17/2830,0	20/2868,8
Ботанічні сади	-/-	-/-	-/-	1/18,0
Дендрологічні парки	-/-	1/8,90	-/-	1/7,6365
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	7/393,55	2/52,19	1/77,0	4/111,4

Джерело: розроблено авторами.

До проведення адміністративно-територіальної реформи у восьми адміністративних районах Полтавщини (32,0 %) у функціональній структурі ПЗФ переважає поєднання двох і трьох заповідних категорій із одинадцяти наявних в Україні та восьми наявних на території області. Ще чотири райони (16,0 %) мають поєднання чотирьох заповідних категорій. У п'яти адміністративних районах області (20,0 %) функціональна структура ПЗФ представлена поєднанням п'яти заповідних категорій. Після проведення адміністративно-територіальної реформи два райони мають по п'ять і два райони мають по сім заповідних категорій.

Адміністративні райони області за кількістю заповідних об'єктів мають найпоширенішу типологічну групу, яку формують райони з кількістю заповідних об'єктів в межах 11-20 (14 адміністративних районів). Наявність семи адміністративних районів із кількістю об'єктів ПЗФ менше десяти вказує на недостатність вивченість території перспективних для заповідання. Чотири райони мають найбільшу кількість об'єктів – це Лубенський, Хорольський, Полтавський, Гадяцький райони з відповідними показниками – 21, 23, 43, 47 одиниць.

Для наочного зображення розподілу відсотку заповідності для території Полтавської області нами побудовані тематичні карти просторового розподілу об'єктів ПЗФ. На рис. 1 представлено розподіл за відсотком заповідності для Полтавської області до проведення адміністративно-територіальної реформи, а на рис. 2 відсоток заповідності після проведення реформи.

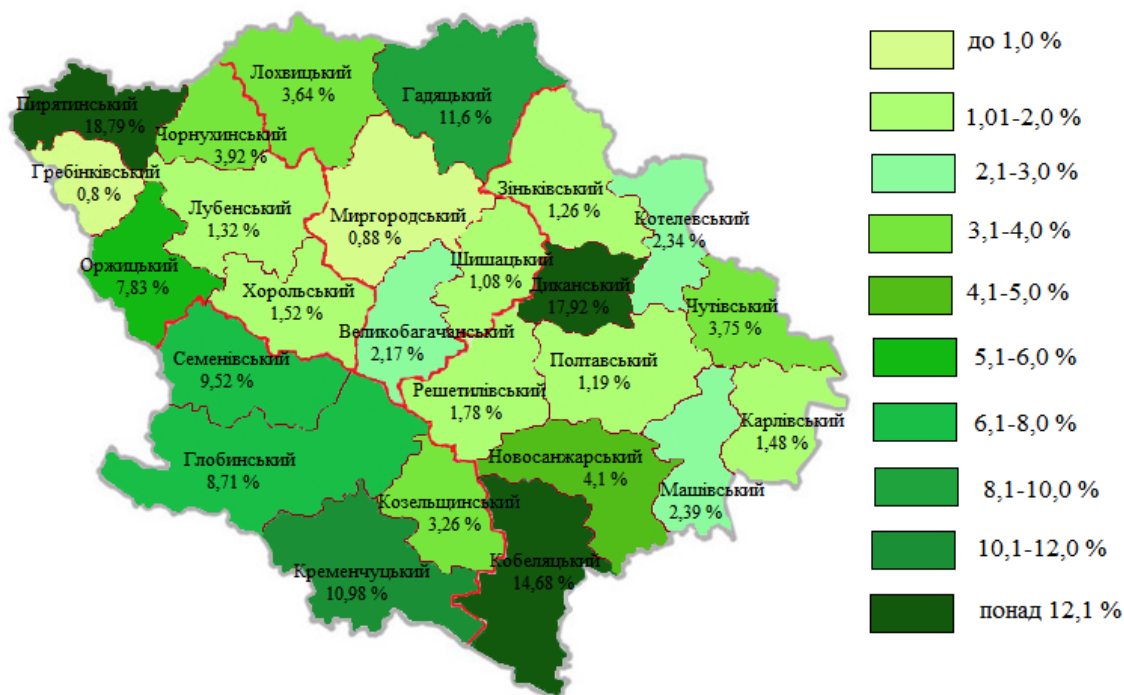

Рис. 1. Розподіл відсотка заповідності до адміністративно-територіальної реформи

Критерієм аналізу наявної мережі територій та об'єктів ПЗФ області є типологія адміністративних районів за часткою заповідних територій у загальній площі. Площа ПЗФ Полтавської області розподілена досить нерівномірно. Відсоток заповідності – це відношення площі ПЗФ до площі адміністративно-територіальної одиниці. Наприклад, два райони Гребінківський (0,8 %) і Миргородський (0,88 %) мають неприпустимо низький ступінь заповідності території – менше за 1 %, сім районів мають ступінь заповідності в межах 1–2 %. У чотирьох адміністративних районах ступінь заповідності території є вищим за український показник 8,1–12 %, тоді як у Пирятинському районі (18,79 %) і Диканському (17,92 %) цей показник досяг європейського рівня – вище (15 %).

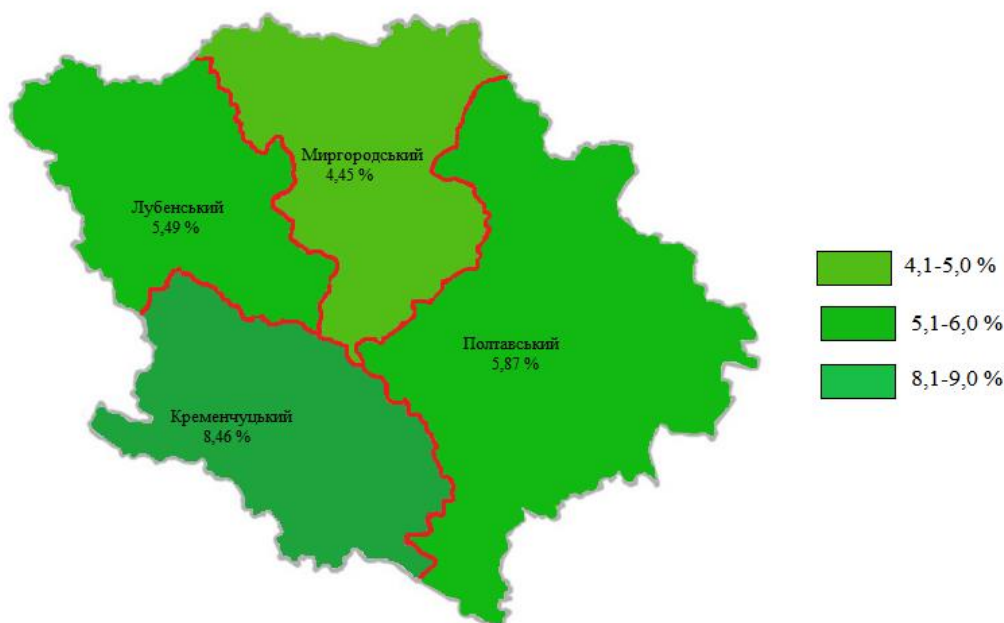

Рис. 2. Розподіл відсотків заповідності після адміністративно-територіальної реформи

Розраховано індекс інсуляризованості невеликих за площею ПЗФ, які не виконують своїх функцій, що свідчить про його середню сформованість. Причому для території Кобеляцького району індекс інсуляризованості становить 0 – це свідчить, що на території району відсутні об'єкти з площею менше за 50 га.

При чому для території Гребінківського і Полтавського районів індекс становить відповідно 0,79 і 0,60, що свідчить територія складається з найдрібніших ділянок і не має стійкості і стабільності.

Таблиця 4 – Розрахунок індексу інсуляризованості

Загальна площа, га	Території ПЗФ до 50 га		Території ПЗФ понад 50 га		Загальна к-сть об'єктів	Індекс інсуляризованості
	площа, га	к-сть	площа, га	к-сть		
142 789,7562	2500,8014	308	140 288,9548	85	393	0,25

Джерело: розроблено авторами.

Здійснили розрахунок щільності об'єктів ПЗФ на території області становить $R_{щ} = 393/142789,7562 = 0,27$ об/100км².

Висновки. У роботі вперше розглянуто динаміку об'єктів природно-заповідного фонду за 1990-2020 роки та їх просторовий розподіл до та після здійснення адміністративно-територіальної реформи Полтавської області. Динаміка зміни чисельності об'єктів та територій ПЗФ області, а також їхньої площі свідчать про зростання кількості і площі об'єктів за 1990-2020 роки в 3,8 раза.

У ПЗФ регіону є певні диспропорції і проблеми природокористування. Зокрема, дуже нерівномірною є заповідність адміністративних районів, відмінності між якими сягають десятки разів. Хоча після проведення адміністративно-територіальної реформи відсоток заповідності для нових районів значно збільшився, але усередині району відсоток заповідності у територіальних громадах залишився на рівні до реформи.

Представлені дані засвідчують про низький рівень функціональної структурованості мережі територій та об'єктів ПЗФ Полтавської області на рівні адміністративних районів.

Тому варто продовжувати дослідження природних територій і виявлення цінних для подальшого заповідання у територіальних громадах області. При цьому, якщо є можливість, об'єднувати ці території і створювати більш значущі для охорони (природні заповідники, національні природні парки й регіональні ландшафтні парки).

Список використаних джерел

1. Аналіз площ природно-заповідного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць за 2020 рік. Інформаційно-аналітичні матеріали. – К., 2020. – 87 с.
2. Еталони природи Полтавщини. Розповіді про заповідні території / О. М. Байрак, М. І. Прокурня, Н. О. Стецюк та ін. – Полтава : Верстка, 2003. – 212 с.
3. Регіональна екомережа Полтавщини / під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава : Верстка, 2010. – 204 с.
4. Ханнанова О. Р. Обґрунтування доцільності створення РЛП «Гадяцький» в Полтавській області / О. Р. Ханнанова, Н. О. Стецюк // Освіта, наука, релігія на захисті довкілля : матер. Всеукраїнської студентської наук.-практ. конференції. – К. : Всеукраїнська екологічна ліга, 2008. – С. 56–59.
5. Мовчан В. В. Регіональний ландшафтний парк «Гадяцький»: структура та шляхи оптимізації / В. В. Мовчан // Наукові записки Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. Географічні науки. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – Вип. 4. – С. 57–63.
6. Смоляр Н. О. Фітосозологічна характеристика проектного заказника «Глибока Долина» у Гадяцькому районі (Полтавська область, Україна) / Н. О. Смоляр, О. Р. Ханнанова // Вісник проблем біології і медицини. – 2016. – Вип. 1, т. 2 (127). – С. 48–53.
7. Смоляр Н. О. Ландшафтний заказник «Весело-Мирське» як осередок лучно-степової рослинності РЛП «Гадяцький» (Полтавська область) / Н. О. Смоляр, О. Р. Ханнанова // Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Полтава, 2013. – С. 108–111.

8. Сахнюк Т. В. Сучасний стан системи природно-заповідного фонду Лохвицького району Полтавської області / Т. В. Сахнюк, А. О. Корнус // Наукові записки СумДПУ ім. А. С. Макаренка. Географічні науки. – 2018. – Вип. 9. – С. 63–69.

9. Панченко С. М. До створення національного природного парку у Лохвицькому районі Полтавської області / С. М. Панченко // Сучасні фітосозологічні дослідження в Україні: зб. статей з нагоди вшанування пам'яті видатного фітосозолога, д.б.н., проф. Т. Л. Андрієнко-Малюк (1938–2016 рр.). – К. : Талком, 2017. – С. 70–76.

10. Bondarenko E. Nature reserve fund of Ukraine objects in Poltava oblast database design: information and software / E. Bondarenko, M. Kyryliuk // Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Geography. – 2017. – Vol. 3–4 (68–69). – Pp. 118–122.

11. Бондаренко Є. Методологічні особливості картографування природно-заповідного фонду України засобами інтерактивних карт (на прикладі Полтавської області) / Є. Бондаренко, М. Кирилюк // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. – 2020. – Вип. 31. – С. 6–14.

12. Тимошенко Л. М. Сучасний стан та перспективи створення нових об'єктів природно-заповідного фонду Полтавської області / Л. М. Тимошенко // Збалансоване природокористування. – 2018. – № 1. – С. 112–118.

13. Удовиченко В. В. Природно-заповідний фонд території Лівобережної України як основа розбудови екомережі регіону / В. В. Удовиченко // Український географічний журнал. – 2017. – № 1. – С. 38–47.

14. The Structuring of the Lands Nature Reserve Fund Central Forest-Steppe of Ukraine / N. Halchenko, V. Ilchenko, O. Mudrak, G. Mudrak // International Journal of Engineering & Technology. – 2018. – Vol. 7(4.8). – Pp. 549–553.

15. Литовченко І. В. Природно-заповідні території як об'єкти екологічного туризму / І. В. Литовченко, М. М. Логвин // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2012. – № 1 (52). – С. 60–65.

16. Земельний кодекс України [Електронний ресурс] : від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

17. Про природно-заповідний фонд України [Електронний ресурс] : Закон України від 16 червня 1992 р. № 2456-XII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12/ed20170903#Text>.

18. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

19. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Полтавській області у 2020 році. – Полтава, 2021. – 178 с.

References

1. Analiz ploshch pryrodno-zapovidnoho fondu Ukrainy v rozrizi administratyvno-terytorialnykh odynyts za 2020 rik. Informatsiino-analitychni materialy [Analysis of the area of the nature reserve fund of Ukraine by administrative-territorial units for 2020. Informational and analytical materials]. (2020).

2. Bairak, O.M., Bairak, O.M., Proskurnia, M.I., Stetsiuk, N.O. et al. (2003). *Etalony pryrody Poltavshchyny. Rozpovidy pro zapovidni terytorii* [Standards of the nature of Poltava region. Stories about protected territories]. Verstka.

3. Bairak, O.M. (Ed.). (2010). *Rehionalna ekomerezha Poltavshchyny* [Regional eco-network of Poltava region]. Verstka.

4. Khannanova, O.R., & Stetsiuk, N.O. (2008). Obgruntuvannia dotsilnosti stvorennia RLP «Hadiatskyi» v Poltavskii oblasti [Justification of the expediency of the creation of the "Hadyatskyi" RLP in the Poltava region]. *Osvita, nauka, relihii na zakhysti dovkillia : M-ly Vseukrainskoi studentskoi nauk.-prakt. konferentsii – Education, science, religion in the protection of the environment: mater. All-Ukrainian Student Science-Pract. conferences* (pp. 56–59). Vseukrainska ekolohichna liha.

5. Movchan, V.V. (2013). Rehionalnyi landshaftnyi park «Hadiatskyi»: struktura ta shliakhy optymizatsii [Regional landscape park “Hadyatskyi”: structure and ways of optimization]. *Naukovi zapysky Sumskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. A.S. Makarenka. Heohrafichni nauky. – Scientific notes of the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. Geographical sciences*, 4, 57–63.

6. Smoliar, N.O., & Khannanova, O.R. (2016). Fitosozologichna kharakterystyka proektovanoho zakaznyka «Hlyboka Dolyna» u Hadiatskomu raioni (Poltavska oblast, Ukraina) [Phytosozological characteristics of the planned reserve “Glyboka Dolyna” in Hadiatsky district (Poltava region, Ukraine)]. *Visnyk problem biologii i medytsyny – Herald of problems of biology and medicine*, 1(2(127)), 48–53.

7. Smoliar, N.O., & Khannanova, O.R. (2013). Landshaftnyi zakaznyk «Veselo-Myrske» yak oseredok luchno-stepovoi roslynnosti RLP «Hadiatskyi» (Poltavska oblast) [Landscape reserve "Veselo-Myrske" as a center of meadow-steppe vegetation of the “Hadyatsky” RLP (Poltava region)]. *Problemy vidtvorennia ta okhorony bioriznomanittia Ukrainy: materialy Vseukr. nauk.- prakt. konf. – Problems of reproduction and protection of biodiversity of Ukraine: materials All-Ukrainian science - practice conf.* (pp. 108-111).

8. Sakhniuk T.V., & Kornus A.O. (2018). Suchasnyi stan systemy pryrodno-zapovidnoho fondu Lokhvytskoho raionu Poltavskoi oblasti [The current state of the natural reserve fund system of the Lokhvytsky district of the Poltava region]. *Naukovi zapysky SumDPU im. A. S. Makarenko. Heohrafichni nauky – Scientific notes of the State State University named after A. S. Makarenko. Geographical sciences*, 9, 63–69.

9. Panchenko, S.M. (2017). Do stvorennia natsionalnogo pryrodnoho parku u Lokhvytskomu raioni Poltavskoi oblasti [Towards the creation of a national nature park in Lohvytskyi district of Poltava region]. *Suchasni fitosozologichni doslidzhennia v Ukraini: zb. statei z nahody vshanuvannia pamiati vydatnogo fitosozologa, d.b.n., prof. T.L. Andriienko-Maliuk (1938–2016 rr.) – Modern phytosozological research in Ukraine: coll. articles on the occasion of honoring the memory of the outstanding phytosogologist, PhD, prof. T. L. Andrienko-Malyuk (1938–2016)* (pp. 70–76). Talkom.

10. Bondarenko, E., & Kyryliuk, M. (2017). Nature reserve fund of Ukraine objects in Poltava oblast database design: information and software. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Geography*, 3–4(68–69), 118–122.

11. Bondarenko, Ye., & Kyryliuk, M. (2020). Metodolohichni osoblyvosti kartohrafuvannia pryrodno-zapovidnoho fondu Ukrainy zasobamy interaktyvnykh kart (na prykladi Poltavskoi oblasti) [Methodological features of mapping the natural reserve fund of Ukraine by means of interactive maps (on the example of Poltava region)]. *Problemy bezpererвної heohrafichnoi osvity i kartohrafii – Problems of continuous geographical education and cartography*, 31, 6–14.

12. Tymoshenko, L.M. (2018). Suchasnyi stan ta perspektyvy stvorennia novykh ob'ektiv pryrodno-zapovidnoho fondu Poltavskoi oblasti [Current state and prospects for the creation of new objects of the nature reserve fund of the Poltava region]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia – Balanced environmental management*, (1), 112–118.

13. Udovychenko, V.V. (2017). Pryrodno-zapovidnyi fond terytorii Livoberezhnoi Ukrainy yak osnova rozbudovy ekomerezhi rehionu [Nature reserve fund of the territory of the Left Bank of Ukraine as a basis for the development of the eco-network of the region]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal – Ukrainian Geographical Journal*, (1), 38–47.

14. Halchenko, N., Ilchenko, V., Mudrak, O., Mudrak, G. (2018). The Structuring of the Lands Nature Reserve Fund Central Forest-Steppe of Ukraine. *International Journal of Engineering & Technology*, 7(4.8). 549–553.

15. Lytovchenko, I.V., & Lohvyn M.M. (2012). Pryrodno-zapovidni terytorii yak ob'ekty ekolohichnogo turyzmu [Nature reserves as objects of ecological tourism]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli – Scientific bulletin of the Poltava University of Economics and Trade*, (1(52)), 60–65.

16. Zemelnyi kodeks Ukrainy [The Land Code of Ukraine], Code of Ukraine № 2768-III (on October 25, 2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

17. Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy [On Nature Reserve Fund of Ukraine], Law of Ukraine № 2456-XII (on June 16, 1992). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12/ed20170903#Text>.

18. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha [On Environmental Protection], Law of Ukraine № 1264-XII (on June 25, 1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

19. Rehionalna dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha v Poltavskii oblasti u 2020 rotsi [Regional report on the state of the natural environment in the Poltava region in 2020]. (2021).

Отримано 27.08.2022

UDC 911,9:502 (477,52)

Nadiia Halchenko¹, Olena Klyuka², Valentyn Kozar³, Volodymyr Bakharev⁴

¹PhD in Biological Science, Associate Professor, Associate Professor
of Department of Civil safety, Labor protection, Geodesy and Land Management
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University (Kremenchuk, Ukraine)
E-mail: nadingal9@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2659-177X>
Scopus Author ID: [57245296500](https://orcid.org/57245296500)

²PhD in Technical Science, Associate Professor, Associate Professor
of Department of Civil safety, Labor protection, Geodesy and Land Management
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University (Kremenchuk, Ukraine)
E-mail: klyukalena@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9250-1157>
Scopus Author ID: [57245477900](https://orcid.org/57245477900)

³PhD in Technical Science, Associate Professor, Associate Professor
of Department of Civil safety, Labor protection, Geodesy and Land Management
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University (Kremenchuk, Ukraine)
E-mail: v.kozar@meta.ua. ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4084-3507>
ResearcherID: [Q-1403-2015](https://orcid.org/Q-1403-2015). Scopus Author ID: [57245385300](https://orcid.org/57245385300)

⁴Doctor of Technical Sciences, Associate Professor,
Educational and Research Institute of Mechanical Engineering, Transport and Natural Sciences, Director
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University (Kremenchuk, Ukraine)
E-mail: v.s.baharev@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9312-654X>
Scopus Author ID: [57195424074](https://orcid.org/57195424074)

DYNAMICS AND SPATIAL DISTRIBUTION OF THE LANDS OF THE NATURE-RESERVE FUND OF THE POLTAVA REGION

The dynamics of the creation of objects of the nature reserve fund for the years 1990-2020 are considered. The modern structure of the lands of the natural reserve fund of the Poltava region by object categories has been determined, which includes 393 units of territories and objects with a total area of 142789.7562 hectares, which is 4.96% of the total area of the region. On the territory of the region there are 8 out of 11 categories of NRF objects. The largest number of objects of the NRF region are nature reserves (179) and occupy an area of 55.8% of NRF of the region.

According to the specified data, the distribution of the spatial location of the territories and objects of the NRF was carried out before and after the implementation of the administrative and territorial reform. The territories of the region's districts were evaluated according to the percentage of protected areas, the insularity index, and the general indicator of the density of the NRF objects in the region's territory. According to the percentage of preservation before the reform, the lowest indicators, i.e. less than 1 %, were noted in Hrebinki and Myrhorod districts, seven districts have a degree of preservation in the range of 1–2 %, and the highest indicators at the European level (15%) in Pyryatinsky and Dykan districts. After the reform, all four districts of the region have a percentage of protected areas in the range of 4-9 %.

The categories of NRF lands on the territory of the region are unevenly distributed and the differences achieve dozens of times. It is necessary to continue researching natural territories and identifying valuable ones for further inheritance in territorial communities of the region. The obtained results of the spatial distribution of NRF lands can be used to make management decisions by territorial communities by creating new or combining existing categories of NRF.

Keywords: nature reserve fund; cadastre; land management and land monitoring.

Fig.: 2. Table: 4. References: 19.